

Välfärd och vishet i samhällskroppen – om GNH som stämgauffel för samhällen, Smart Cities och ekobyar

Anna Rosengren

Anna Rosengren, etiker, utbildare, författare och präst i Svenska kyrkan.
E-post: anna@gnhsweden.com

Syftet med artikeln är att öppna frågan om hur vi kan mäta och skapa välfärd på ett vist sätt. Bhutans metod, Gross National Happiness, tycks vara ett vist sätt för holistisk välfärd, som kan fungera som en stämgauffel för de globala målen och flera andra välfärdsmodeller. I artikeln sägs att varken Smart Cities eller Eco Villages tycks erbjuda en komplett strategi, i varje fall inte på egen hand. Här föreslås istället en integrerad visdomsbaserad dialog i samhället där många perspektiv och nivåer kan ingå i en flerdimensionell strategi för styrning, som utgår från och omfattar flera sektorer och nivåer, samt där både horisontell och vertikal utveckling / omvandling kan ske. Vidare föreslås, som en djup agenda för all politisk dialog och handling, en övergripande och global vision om välbefinnande och harmoni för alla jordbor.

The purpose of the article is to open the question of how we can measure and maintain welfare in a wise way. Exploring GNH, Gross National Happiness of Bhutan, it seems to be a wise model for holistic welfare, that may serve as a tuning fork for the global goals and other welfare models. We found that neither Smart Cities nor Eco Villages seem to offer a complete strategy on their own. We proposed an integrated wisdom-based dialogue in society where many perspectives and levels can be part of a multidimensional strategy for governance, that includes multiple sectors and levels, and where both horizontal and vertical development/transformation can take place. We also proposed, as a profound agenda for all political dialogue and action, a comprehensive and global vision of wellbeing and harmony for all Earthlings.

Introduktion – en vis vision

I dialoger med företrädare för regeringskansliet och delegationen för Agenda 2030 har det tydligt framkommit att det finns en avsikt att uppdatera den svenska välfärdsmodellen.¹ Idén är mycket relevant i Sverige, eftersom

regeringen nyligen också har utvecklat ett mer inkluderat välfärdsmått, som bygger på många års forskning och jämförelse av olika modeller.²

Det är i detta sammanhang väsentligt att odla en vision, som inte är begränsad till valstrategier eller partipo-

¹ T ex Lars Bryntesson (den 15 juni 2017) som vid ett frukostmöte om välfärd och samhällsdialog på NAV i Sickla, talade behovet av att uppdatera den Svenska Modellen.

² Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet, Robert Eriksson, SOU 2015:56.

litik, specifika grupper eller sektorer, som får växa fram ur helheten, snarare än att enbart presentera färdigpaketerade fasta mål eller strategier. Denna korta artikel är avsedd som en påminnelse, ett stöd och en fördjupande inspiration för den pågående dialogen om holistisk välfärd som kan odla och utveckla en sådan vis vision. Ett syfte är också att samla olika frågor som härvid uppstår i samma korg, som ett slags ”prov tänkande” utgångspunkt inför vidare forskning och dialog.

Vishet och välfärd

Hållbarhet och välfärd kan förstås som konsten att leva väl tillsammans utan att minska möjligheterna att göra detsamma i framtiden.³ För att åstadkomma detta vill jag utforska vishet, förslagsvis definierat som förmågor, förutsättningar och tillgångar som genererar balans, såsom t.ex. social jämlikhet, livsbalans eller kroppslig balans, men också balans mellan perspektiv; urskiljning, dvs ”komplexitetsvänlighet” och medvetenhet om många perspektiv; opartisk klarhet och intelligent objektiv analys; målmedvetet, modig handling och ett öppet flexibelt sinne kombinerat med en naturlig medkänsla

för alla levande. Kort sagt: balans, urskiljning, klarhet, målmedveten handling och öppenhet – allt detta kombinerat med naturlig medkänsla.⁴ Som ett underliggande mönster finns därmed frågan om hur vi kan mäta och upprätthålla holistisk välfärd – på ett vist sätt.

Att mäta det väsentliga

Det finns otaliga tolkningar av och mått på välfärd som går utöver ekonomisk utveckling och tillväxt. Även om vi inte alltid är överens om vilken modell som är mest givande eller ens om vi vill fokusera på ordet välfärd, hellre än ord som välbefinnande eller lycka⁵, verkar de flesta modeller handla om balans mellan olika aspekter av livet. Dessa aspekter kan beskrivas som till exempel mål⁶, behov⁷, förmågor⁸ eller möjligheter⁹. En modell som framstår som särskilt vis och djupgående är GNH, Gross National Happiness¹⁰, utvecklad i Bhutan. Det är i grunden ett index för mätning av nationell välfärd genom att balansera nio lika viktiga dimensioner (ekologisk resiliens, gott styre/ledarskap, samhällskroppens vitalitet/delaktighet, kulturell mångfald, god utbildning/utveckling, fysisk hälsa, levnadsstandard, inre välbefinnan-

³ Curren, Randall, and Ellen Metzger, 2017, *Living Well Now and in the Future: Why Sustainability Matters*, Cambridge, Mass., MIT Press.

⁴ Inspirerat av Vajrayana buddhismens fem vishetsaspekter. Rinpoche, T. (1998) *The Five Buddha Families and The Eight Consciousnesses*. (Peter Roberts, trans.). Boulder: Nammo Buddha Seminar.

⁵ Berggren, Henrik och Trädgårdh, Lars, 2006, *Är svensken människa?* Stockholm, Norstedts.

⁶ <https://www.globalgoals.org>.

⁷ Max-Neef, M. A., (1991). *Human scale development*. New York and London, Apex Press.

⁸ Nussbaum, Martha (2011). *Creating Capabilities The Human Development Approach*. Belknap Press.

⁹ Porter, Michael E.; Stern, Scott (2017) *Social Progress Imperative* [http://www.socialprogressindex.com/assets/downloads/resources/en/English-2017-Social-Progress-Index-Findings-Report_embargo-d-until-June-21-\(2017\).pdf](http://www.socialprogressindex.com/assets/downloads/resources/en/English-2017-Social-Progress-Index-Findings-Report_embargo-d-until-June-21-(2017).pdf).

¹⁰ Ura, Karma mfl, (2012), *A Short Guide to Gross National Happiness Index*, The Centre for Bhutan Studies.

de och tidsanvändning). Genom att vara ett holistiskt alternativ till BNP, påverkar konceptet hela landet Bhutan, dess styrelse och struktur, så att de icke-ekonomiska aspekterna av välbefinnande tillmäts lika stor betydelse som de ekonomiska.

Med inspiration från GNH och andra liknande modeller börjar nu världen bli alltmer medveten om att det är viktigt att mäta det väsentliga, *"to measure what we treasure"*.¹¹

GNH som stämgaffel

GNH kan fördjupa visheten i beslut kring hållbarhet, vilket framhävs i min kombination av GNH och de globala målen, där GNH kan tjäna som en slags "stämgaffel" för de globala målen, eftersom den erbjuder en sammanhängande flerdimensionell bild av deras essens. Uttryckt på projektspråk kan GNH ses mer som visionära effektmål, medan de globala målen snarare har funktionen av mätbara projektmål. När de integreras som i bilden till höger (figur 1) är alla nio GNH-dimensioner täckta av de globala målen, med undantag för två: tidsanvändning och inre välbefinnande, som saknas i de globala målen. Vi kan därför reflektera över vad som händer när dessa aspekter saknas, jämfört med när de ingår eller till och med betonas. Detta

sätt att kombinera perspektiv för att markera dolda eller glömda aspekter hjälper oss att balansera analysen och göra visare beslut. GNH är på detta sätt mer komplexitetsvänlig, mer holistisk och ger en enklare överblick, vilket gör det lättare att förstå, anpassa och skala.

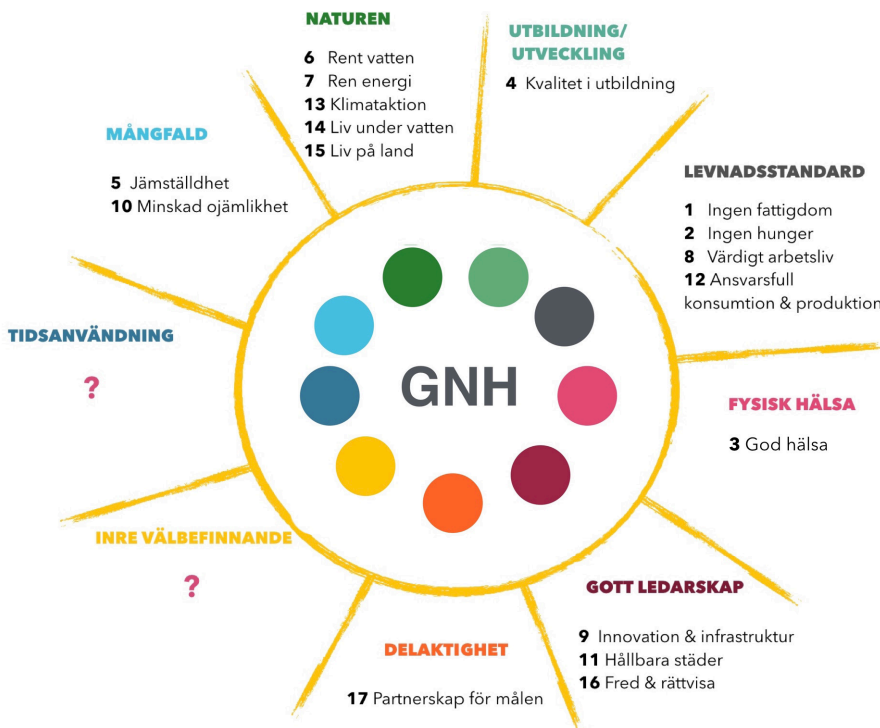
På samma sätt kan GNH fungera som en stämgaffel för många andra välfärdsmodeller. Manfred Max Neef har skapat en modell kallad "Human Scale Development"¹², baserad på vissa grundläggande mänskliga behov som kan motverkas eller odlas på olika sätt och nivåer av komplexitet. Detta är en väldigt användbar och vis modell, främst när det gäller det psykosociala området, t.ex. genom att den innehåller så många aspekter som balanseras. Detsamma verkar gälla Martha Nussbaums lista över mänskliga förmågor¹³ och även modellen som föreslås av Carol Ryff¹⁴. De innebär båda en bredd av tydligt urskiljbara aspekter som ska balanseras. De bygger också in en hel del medkänsla eftersom de uppmärksammar och värnar om verkliga, livsnära behov hos människor, snarare än att bara mäta kliniska data. Däremot är de något mer begränsade till människan och i synnerhet människans personliga välbefinnande. GNH går längre då den inkluderar allt

¹¹ Winkler, Inga and Satterthwaite, Margaret L. and de Albuquerque, Catarina, Measuring What We Treasure and Treasuring What We Measure: Post-2015 Monitoring for the Promotion of Equality in the Water, Sanitation, and Hygiene Sector, Wisconsin International Law Journal, Forthcoming NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 14-48 (2014).

¹² Max-Neef, M 1991, Human-Scale Development - conception, application and further reflection, London, Apex Press.

¹³ Nussbaum.M.C., & Sen. A. (1993). The quality of life. Wider studies in development economics. New York, USA: Oxford University Press Inc.

¹⁴ Ryff, Carol D, Happiness Is Everything, or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 57, No. 6, (1989), ss. 1069-1081

Figur 1: Alla nio GNH-dimensioner täckta av de globala målen, med undantag för två: tidsanvändning och inre välbefinnande, som saknas i de globala målen.

levande, samt bygger in hänsyn till fler samhällsarenor med både ”hårda och mjuka” frågor. De olika modellerna kan dock komplettera varandra eller till och med ersätta varandra ibland, beroende på syfte och sammanhang.

GNH som modell verkar alltså djupare och mer långsiktig än de globala målen, medan den är mer inklusiv och modig än modeller baserade på behov eller förmågor. På bredden har GNH fördelen att den inkluderar t.ex. naturens röst, på djupet att den inkluderar tidsanvändning och inre välbefinnande.

En annan modell är SPI, Social Progress Index¹⁵, som är uppdelad i tre

kategorier: grundläggande behov, förutsättningar för välbefinnande samt möjligheter. Modellen observerar på detta sätt sociala och miljömässiga resultat snarare än de ekonomiska faktorerna. Tanken med att hoppa över ekonomiska faktorer är att dessa sägs mätas via BNP och att välfärdsindexet därför bör vara av kompletterande art, vilket kan vara en poäng, men då missar man visheten i att se det just tillsammans som en helhet. GNH har på så vis ett mer inkluderande perspektiv, där begreppet ”levnadsstandard” ingår och inbegriper dimensionen av materiell säkerhet. På detta sätt är GNH mer

¹⁵ Som baseras på forskning av Amartya Sen, Douglass North och Joseph Stiglitz.

inkluderande som modell. Genom att inkludera ekonomiska aspekter av livet blir det en del av en integrerad helhet, inte bara ett komplement till sociala faktorer eller vice versa. GNH är också mer användbar för att få en överblick och att skala från nationer till organisationer till individer.

Samma slags brister i helhetssyn uppstår genom OECD-modellen¹⁶, där olika aspekter av välfärd endast listas. Även den svenska modellen har samma begränsningar, med en lista, snarare än en holistisk och integrerad modell. Med 15 dimensioner är den på ett sätt mycket detaljerad, men lämnar fortfarande viktiga aspekter därhän, såsom tidsanvändning och delaktighet i samhället. Den innebär inte heller någon aktiv insamling av ny information, utan är mer tänkt som ett sätt att länka samman befintliga data. Det är dock en bra start och ett stort lyft jämfört med att mäta BNP separat, och "allt övrigt" för sig.

Från ett vishetsperspektiv är det bättre att prioritera modeller som ger oss en enkel överblick, som är integrerade och skalbara samt rymmer många dimensioner och bygger på djupa principer som värnar ömsesidighet.¹⁷ Det är också viktigt att mer vishetsbaserade initiativ tar modiga steg till utveckling, så att t.ex. barns eller flyktingarnas röster hörs, för att inte tala om naturens röst.

OECD-rapporten är inspirerande,

då den efterfrågar ytterligare åtgärder för jämställdhet som främjar kvinnligt företagande och främjar kvinnor i utnämningen av ledande befattningshavare samt en minskning av ekonomiska luckor. Detta är en viktig aspekt, som jag också har nämnt i andra sammanhang.¹⁸

Även Canadas "wealth index"¹⁹ är bitvis inspirerande, då den, precis som GNH, innehåller en medvetenhet om tidsanvändning, ett dialogorienterat tillvägagångssätt och en helhetssyn.

Hur visa är Smart Cities & ekobyar?

Konceptet Smart Cities brukar betyda en form av samhällsutveckling där modern teknik och innovativa sektorsövergripande samarbeten koordineras för att erbjuda mer strukturerat och gästvänligt boende för invånarna. Dessa städer har intelligenta kontrollsystem som förmedlar status för konsumption av bl.a. vatten och el, kollektivtrafik, vård och utbildning. Man strävar efter att förminska energiförbrukningen och använda sig av förnybara energikällor. Transport arrangeras så att trafiken minimeras och miljövänliga alternativ premieras. Smarta kommunikationsverktyg underlättar förvaltning och administration. Smart City innebär att leva ett urbant liv med stort fokus på hållbarhet.

Många definitioner av Smart City inkluderar även social hållbarhet och

¹⁶ OECD Economic Survey on Sweden, <https://data.oecd.org/sweden.htm>.

¹⁷ GNH deeper principles, interpreted by GNH Sweden: <http://gnhleadership.com/the-process/>.

¹⁸ Rosengren, Anna, Gross National Happiness- equality and intersectionality in a holistic paradigm, *Socialmedicinsk tidskrift* Vol 93, Nr 5 (2016), ss 612-621.

¹⁹ Canadian Index of Wellbeing 2016 How are Canadians Really Doing? The 2016 CIW National Report. Waterloo, ON: Canadian Index of Wellbeing and University of Waterloo.

ambitionen att hitta nya sätt att leva väl tillsammans på det mänskliga planet.²⁰ Oavsett definition²¹ verkar det dock som om fokus i praktiken, och även i definitionerna, ligger på ekonomisk och teknisk innovation. Att utesluta viktiga sociala aspekter av välfärd (såsom mångfald, hälsa, tidsanvändning, inre välbefinnande, gott ledarskap, utbildning eller inre välbefinnande) i praxis (och ibland även i teorin) är inte särskilt vist.

Dessa sammanhang behöver därför en rejäl dos eftertanke och omdefiniering av framtida planeringsprocesser. Vi blir inte lyckliga av endast fungerande infrastruktur. Det finns mycket mer som formar livet och lyckan än så.

Visst kan vi hävda att allt har sin tid och plats och att allt faller på plats i helheten om alla sammanhang bara gör sin specifika uppgift, så att teknisk innovation kan ske separat från andra viktiga frågeställningar, som t.ex. social eller miljömässig utveckling. Detta argument verkar emellertid mycket svagt. För det första kommer vi alla att leva i de framtida städerna vi planerar och för att vara lyckliga skulle vi därmed behöva konstruera dem i samklang med våra värderingar även i andra avseenden. Denna dialog behöver ske någonstans, för samhället som helhet och då kan den ju lika gärna föras där samhällets framtid ändå diskuteras. Att glömma detta är varken smart eller vist. För det andra finns det många

frågor om social hållbarhet som också innefattar aspekter som överstiger intresset för individers och specifika kontexters välbefinnande, till exempel naturskydd. Vissa skulle till och med säga att de flesta eller alla hot mot mänsklighetens överlevnad idag är i grunden problem av "commons".²² Om dialoger kring olika aspekter av denna fråga inte är naturligt integrerade i vårt vanliga liv och praxis, måste vi skapa dessa arenor. För det tredje är det avgörande att visa visioner växer fram ur "helheten", dvs ur sammanhang där vi inkluderar så många perspektiv som möjligt.

Ett Smart City är sålunda smart eller vist endast i den utsträckning det innefattar en sektoröverskridande dialog om att leva hållbart tillsammans och dela resurserna på ett sätt som skapar välbefinnande för allt levande, nu och i framtiden. Utan vishet i processen kommer Smart City-konstruktionerna tendera att likna ett kliniskt panoptikon, dvs ett slags välorganiserat fängelse där allt praktiskt fungerar perfekt, men där ledningen har perfekt överblick och fångarna inte har någon kontroll över systemet. Enligt Foucault²³ m.fl. är det här är en bild av vad som redan händer i vissa delar av samhället, så att vi riskerar att förlora kontakten med det som är verkligen viktigt och vad det innebär att vara människa.

Ekobyar är, förenklat uttryckt, bösättningar där mänskliga aktiviteter integreras i det naturliga sammanhanget

²⁰ Hollands, Robert G (2008) Will the real smart city please stand up? *City*, 12:3, 303-320.

²¹ Caragliu, A., Del Bo, C., & Nijkamp, P. (2009). Smart cities in Europe. In *Proceedings of the 3rd Central European Conference in Regional Science* (Košice, Slovak Republic, Oct, 7-9).

²² Žižek, Slavoj (2008) *In Defense of Lost Causes*. New York: Verso.

²³ Foucault, M. (1995), "Discipline and punish: the birth of the prison" New York, Vintage Books.

på ett sätt som stöder en holistiskt hälsosam mänsklig utveckling som kan fortsättas till en obestämd framtid. I en ekoby används bara naturliga och regenerativa byggmaterial, och processen för både byggnad och boende i byn ska bygga på samarbete, samverkande beslutsfattande och ömsesidigt stöd. Byn använder sig också av hållbara och organiska metoder för självförsörjande jordbruk och växande grödor. En ekoby är kort sagt ett sätt att leva ett lyckligt liv i samklang med naturen, varandra och sig själv. Utan vishet kan dock även våra ekobyar riskera att gå vilse, genom att de blir till isolerade eller utopiska drömmar, utan samband med resurser och integration. GEN-rörelsen (Global Ecovillage-rörelsen) förbinder alla initiativ inom sektorn, men lämnar ofta andra sektorer utanför. Ibland återspeglas detta också på insidan, så att denna rörelse liknar en elitistisk exklusiv klubb, styrd av en självutnämnd centralgrupp.²⁴ Det är väsentligt att öppna upp för gränsöverskridande dialoger och transformativa metoder, så att ekobyarna kan bli attraktiva och inkluderade. Från ett globalt perspektiv är det livsavgörande att vi bryter upp bubblorna och pratar med varandra. Varje idé och initiativ är värt att ta hänsyn till som leder oss till mer allomfattande välbefinnande. Det finns förstås många olika idéer om hur man bäst kan bygga hållbar framtid. Smart Cities och ekobyar är bara två av dem. Oavsett vilken modell vi tror på,

kan vi inte isolera oss i separation. Dessutom, oavsett vilken ny modell vi vill introducera, måste den också innebära ett systemskifte.

”Verkelig frihet är inte bara friheten att välja, men också friheten att ändra parametrarna bakom det valet.”²⁵

Om vi inte vågar ifrågasätta parametrarna i det nuvarande systemet är vi fortfarande låsta i samma mönster, hur mycket vi än dränker våra rapporter och konferenser i gröna dekorationer. Så, om vi skulle behöva välja mellan smarta städer och ekobyar, skulle jag säga: båda, till att börja med. Låt oss sedan snarast transcendera dem båda, genom visa visioner, dialoger och systemförändrande modeller för välfärd.

Hur för vi dialog på ett vist sätt?

För att få bättre, visare beslut behöver vi lyssna på varandra på ett sätt som också tar hänsyn till subjektiva erfarenheter när vi analyserar situationer. Ofta hävdas det att subjektiva erfarenheter och dialoger som inkluderar sådana perspektiv skulle vara ovetenskapliga och irrelevanta. Av denna anledning avvisas ofta dialog med andra än ”experter”. Vi måste emellertid skilja mellan subjektivt *partisk tolkning* och *subjektiva erfarenheter*. De förra är generellt ovetenskapliga, medan de senare ger nödvändig information.²⁶ För att få ett fungerande välfärdsindex behöver vi även förlita oss

²⁴Garden, Mary, ”The Eco village: Divorced from reality”, The International Journal of Inclusive Democracy, Vol. 2, No. 3 (June 2006).

²⁵Zizek, Slavoj (2008) In Defense of Lost Causes. New York: Verso.

²⁶Ura, Karma, ”An Introduction to GNH (gross national happiness), on Schumacher website (nov 2009) <http://www.schumachercollege.org.uk/learning-resources/an-introduction-to-gnh-gross-national-happiness>.

på subjektiva data. En väl fungerande demokratisk process behöver ta hänsyn till alla slags perspektiv, inte bara åsikter från ”experter”.

Sektorsövergripande dialoger och det som kallas ”*multi-level governance*”²⁷ är format som genererar visa och socialt hållbara metoder för utbyte av idéer och styrning. De är visa eftersom de omfattar och hanterar många olika perspektiv samtidigt, både horisontellt och vertikalt, vilket ger deltagarna möjlighet att få översikt och aktivt delta. De beslut som kommer till följd av sådana processer blir mycket starka och hållbara samtidigt som de stärker tillit och positiv energi i samhällskroppen.

En vanlig modell för sektorsövergripande dialog är där den offentliga sektorn möter företag och akademi, en så kallad ”*triple-helix*”. Ännu bättre är modellen ”*penta-helix*” som öppnar för ännu fler sektorer och även inkluderar den ideella sektorn och medborgarna.²⁸ Denna typ av dialog kan på ett bättre sätt återspegla den komplexitet vi lever i; fler perspektiv samt en djupare vishet får möjlighet att påverka resultatet och riktningen, samtidigt som samhällskroppen stärks.

En annan modell för dialog och samhällsutveckling grundar sig på Teori U eller U-Lab, en världsomspännande metod och rörelse vars syfte är transformering av samhälle, arbetsliv och individ – utvecklad av professor Otto Scharmer vid M.I.T. i Boston.²⁹

Teori U påvisar att även om frågorna kring ”vad och hur” något görs är viktiga, bör även frågan ”varifrån” tas med, dvs från vilken paradigmatisks grundläggande verklighetsförståelse processen sker. Detta förhållningssätt hjälper samhällsledare att utveckla dialoger som inte bara förbättrar befintliga mönster på ett horisontellt plan, men också utvecklar sammanhangen vertikalt, så att helt nya mönster och förståelser av verkligheten kan uppstå. På så vis får deltagarna möjlighet att släppa restriktiva låsningar och vanor och istället öppna upp för emergenta visioner.

Sektorövergripande dialoger är en mycket viktig nyckel till välfärd. De behöver emellertid kombineras med transformerande verktyg och en definition av välfärd som öppnar upp för holistiska perspektiv, naturlig integration och en känsla av tillhörighet som är gränsöverskridande.

Om vi kombinerar sektorsövergripande dialoger med vertikalt öppnade metoder, såsom en transformativ process grundad på Teori U, och om vi därefter tillåter våra framväxande visioner och värderingar att inspireras av de djupgående principerna bakom GNH, då skulle vi ha en sällsamt fruktbar mylla för att odla visa samhällen och holistisk välfärd. Det är just denna typ av mylla som förbereds inom det ideella nätverket GNH Sweden (där GNH omtolkats till Global

²⁷ Marks, G. and Hooghe, L., ”European Integration from the 1980s: State-Centric v. Multi-level Governance”. *Journal of Common Market Studies*, Vol.34, No. 3, (1996) pp. 341-378.

²⁸ Björk, Fredrik, Pentahelix – innovationslogik för social innovation? Centrum för publikt entreprenörskap 27 april, 2015.

²⁹ Scharmer, Otto & Kaufer, Katrine, (2013) ”Leading from the Emerging Future: From Ego-System to Eco-System Economics”, San Francisco, CA; Berrett-Koehler Publishers.

Naturlig Harmoni, för att inkludera och transcendera Bhutans version) i det som kallas GNH Leadership Community of Practice³⁰, som är en plattform för att odla samhällsutvecklande projekt och processer baserade på denna typ av visa dialoger, samtidigt som själva processen i sig hela tiden analyseras och transcenderas. Den kan ses som en form av "action research", men där forskaren/forskarna även involveras samt öppnar upp för systemförändring inom ramen för forskningen i sig. Rapporter kommer att skrivas, och vad resultatet än blir hoppas vi bidra till nya insikter och metoder kring vishet och välfärd.

Sammanfattning

Syftet med artikeln var att öppna frågan om hur vi kan mäta och behålla välfärd på ett vist sätt. Vi utforskade betydelsen av vishet som grund för att mäta och behålla välfärd och prövade GNH som modell för holistisk välfärd samt som stämgaflöde för de globala målen och andra välfärdsmodeller. Vi fann att varken Smart Cities eller ekobyar separat erbjuder en komplett strategi på egen hand. Vi föreslog en integrerad vishetsbaserad dialog i samhället, där många perspektiv och nivåer kan vara en del av ett mångdimensionellt styre och där både horisontell och vertikal utveckling/omvandling kan äga rum. Vi föreslog också, som en djupare agenda för all politisk dialog och handling, en helhetsbaserad och vis global vision om välbefinnande och harmoni för alla jordbor.

³⁰ <http://gnhleadership.com>.